

Osobne financije studenata

Svetec, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:097556>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

MARTINA SVETEC, 0313026304

OSOBNE FINACIJE STUDENATA

Završni rad

Čakovec, rujan 2024.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

MARTINA SVETEC, 0313026304

OSOBNJE FINACIJE STUDENATA

PERSONAL FINANCE OF STUDENTS

Završni rad

Mentor:

dr.sc. Ivana Bujan Katanec,

prof.struč.stud.

Čakovec, rujan 2024.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

PRIJAVA TEME I OBRANE ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA

Stručni prijediplomski studij:

Računarstvo Održivi razvoj Menadžment turizma i sporta

Stručni diplomski studij Menadžment turizma i sporta:

Pristupnik: MARTINA SVETEC, JMBAG: 0313026304
(ime i prezime)

Kolegij: POSLOVNE FINACIJE
(na kojem se piše rad)

Mentor: DR.SC. IVANA BUJAN KATANEC, PROF.STRUČ.STUD.
(ime i prezime, zvanje)

Naslov rada: _____

OSOBNJE FINACIJE STUDENATA

Naslov rada na engleskom jeziku: _____

PERSONAL FINANCE OF STUDENTS

Članovi povjerenstva: 1. Nenad Breslauer, v.pred., predsjednik
(ime i prezime, zvanje)
2. dr.sc. Ivan Hegeduš, v.pred., član
(ime i prezime, zvanje)
3. dr.sc. Ivana Bujan Katanec, prof.struč.stud., mentor
(ime i prezime, zvanje)
4. dr.sc. Tomislav Hublin, v.pred., zamjenski član
(ime i prezime, zvanje)

Broj zadatka: 2023-MTS-44

Kratki opis zadatka: _____

U ovom završnom radu detaljno će se analizirati osobne financije, što su i kakve vrste postoje.

Cilj rada je istražiti osobne financije studenata, odnosno ispitati financijsku pismenost studenata Međimorskog veleučilišta u Čakovcu.

Putev ankete utvrditi će se financijski profil studenta, njihovi izvori financiranja te načini raspolaganja sa zarađenim sredstvima.

Ispitati će se i korelacija financijske pismenosti i raspolaganje sa zarađenim sredstvima.

Datum: 16.9.2024.

Potpis mentora:

Zahvala

Prije svega, veliko hvala mojoj mentorici, prof. struč. stud. Ivani Bujan Katanec dr. sc. na pruženoj prilici, brojnim savjetima, strpljenju, podršci i stručnoj pomoći prilikom pisanja ovog rada.

Hvala svim profesorima i djelatnicima Međimurskog veleučilišta na prenesenom znanju i razumijevanju.

Hvala mojoj obitelji i prijateljima što su vjerovali u mene u svim mojim usponima i padovima i bili mi čvrst oslonac na ovom putovanju.

Neizmjereno i najveće hvala mom anđelu čuvaru, mom tati Toniju što mi je bio potpora od prvog dana, vjerovao u mene i bio mi vjetar u leđa. Tata, ovo je za tebe!

Bez svih vas, vaše ljubavi i vjere, moj uspjeh ne bi bio moguć.

Sažetak

Ovim završnim radom utvrđene su i istražene osobne financije studenata, odnosno ispitana je financijska pismenost studenata. Osobne financije obuhvaćaju upravljanje novcem, prihodima, rashodima i imovinom pojedinca ili kućanstva. Ključni elementi osobnih financija uključuju budžetiranje, štednju, investiranje i planiranje financijske sigurnosti. U radu se poseban naglasak stavlja na važnost pravilnog planiranja osobnih financija za postizanje dugoročne financijske stabilnosti. Cilj rada bio je analizirati osobne financije, s teorijskog i empirijskog aspekta. U teorijskom dijelu obrađeni se pojmovi osobnih financija i financijske pismenosti dok se empirijski dio temelji na anketnom istraživanju koje je provedeno na uzorku studenata sjeverozapadne Hrvatske. Empirijskim istraživanjem u ovom završnom radu utvrđen je financijski profil studenata, njihovi izvori financiranja i načini raspolaganja zarađenim sredstvima. Rezultati istraživanja ukazuju da se studenti najviše oslanjaju na pomoć roditelja, studentske poslove i stipendije. Razina financijske pismenosti je prosječna, a najveći izazov s kojim se studenti susreću su visoki troškovi života i nedostatak stalnih prihoda.

Ključne riječi: *student, osobne financije, financijska pismenost, izvori financiranja, zarađena sredstva*

Abstract

This final paper determined and investigated the personal finances of students, that is, the financial literacy of the students was examined. Personal finance includes the management of money, income, expenses and assets of an individual or household. Expenditure and assets. Key elements of personal finance include budgeting, saving, investing and planning for financial security. The paper places special emphasis on the importance of proper planning of personal finances to achieve long-term financial stability. The aim of the work was to analyze personal finances, from a theoretical and empirical point of view. In the theoretical part, the concepts of personal finance and financial literacy are covered, while the empirical part is based on a survey conducted on a sample of students in northwestern Croatia. Empirical research in this final paper determined the financial profile of students, their sources of financing and ways of disposing of earned funds. Research results indicate that students rely mostly on the help of their parents, student jobs and scholarships. The level of financial literacy is average, and the biggest challenge students face is the high cost of living and lack of stable income.

Keywords: student, personal finance, financial literacy, sources of financing, earned funds

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Osobne financije	3
2.1. Planiranje osobnog budžeta	6
2.2. Izvori financija studenata	9
3. Financijska pismenost u Republici Hrvatskoj i svijetu - pregled dosadašnjih istraživanja	13
4. Empirijsko istraživanje osobnih financija studenata sjeverozapadne Hrvatske	21
4.1. Metodologija istraživanja	21
4.2. Karakteristike uzorka	22
4.3. Rezultati istraživanja	24
4.4. Ograničenja istraživanja	29
4.5. Diskusija rezultata istraživanja	29
5. Zaključak	30
Literatura	31
Izjava o autorstvu	36
Popis grafikona	37
Popis slika	37
Popis tablica	37

1. Uvod

Pojam financije potječe od latinske riječi „*finantio*“ koja znači plaćati (Jurković, 2002). Potreba za pojmom novca nastala je kako bi se omogućila razmjena ekonomskih dobara među ljudima i ekonomskim subjektima. Financije su, sukladno tome, znanstvena disciplina, ali i vrlo vrijedna praktična vještina koja proučava fenomen novca, njegovu ulogu i značenje u ekonomskom životu ljudi. Uključuje funkcije novca u njegovom originalnom obliku, surogatima novca, kao i prijelazne oblike iz materijalne imovine u novac, ali i obrnuto. Odnosi se na fizičke i pravne osobe, države i odnose među državama (Vukičević i Odošić, 2011).

„Financije možemo definirati kao skup teorija, principa i tehnika koje se bave pribavljanjem i menadžmentom novca poslovnih subjekata, vlade i pojedinca“ (Vidučić, 2012).

Financije se mogu podijeliti u nekoliko kategorija (Vidučić, 2012):

- 1) osobne (personalne) financije,
- 2) financije poduzeća (poslovne),
- 3) financije financijskih institucija (banaka, štedionica, burze i dr.),
- 4) financije raznih ustanova, institucija i udruga (škola, bolnica, udruga za zaštitu životinja i dr.),
- 5) javne financije (državne),
- 6) monetarne financije,
- 7) međunarodne financije.

Nikolić i Pečarić (2012) smatraju da jedinstvena definicija novca ne postoji. Razlog tome prvenstveno leži u činjenici da je novac povijesna kategorija, koja se mijenjala i evoluirala kroz vrijeme, što je rezultiralo velikim brojem različitih definicija. Stoga se novac može definirati kroz njegove osnovne funkcije:

- a) novac u funkciji sredstva razmjene,
- b) novac u funkciji plaćenog sredstva,
- c) novac u funkciji zalihe vrijednosti,
- d) novac u funkciji obračunske jedinice.

Novac u funkciji sredstva omogućuje razmjenu dobara i usluga. U ovoj funkciji, novac mora biti stvarno prisutan kao gotovina ili u nekom drugom obliku kao na primjer bankarski ček.

Novcem u funkciji plaćevnog sredstva omogućuje se završno ispunjenje dužničkih obveza. Danas se sve više robe prodaje s odgodom plaćanja tj. na kredit. Dužnička obveza koja je nastala će biti regulirana tek kada dužnik isplati novac vjerovniku. Novac u funkciji štednje (zalihe vrijednosti), pojavljuje se kada se novac ne troši, već se čuva određeno razdoblje. Pored novca, nenovčana imovina kao npr. zemlja također može imati funkciju zaliha vrijednosti. Kada novac djeluje kao obračunska jedinica, služi kao standard za mjerenje bogatstva, cijena, troškova i svih drugih ekonomskih veličina.

U ovome radu će se istraživati financijska pismenost studenata sjeverozapadne Hrvatske. Glavni cilj rada je analizirati financijsku pismenost među studentima kako bi se dobio uvid u njihovo razumijevanje osnovnih financijskih pojmova i sposobnost upravljanja osobnim financijama. U istraživanju će se koristiti anketna metoda kako bi se prikupili podaci od studenata, a rezultati će pokazati koliko su studenti svjesni važnosti financijske pismenosti i na koje načine upravljaju svojim financijama. Kroz rezultate istraživanja dobit će se odgovori na pitanja o glavnim izvorima prihoda, potrošnji i izazovima s kojima se studenti suočavaju.

Rad se sastoji od tri dijela. U prvom dijelu je teorijski prikaz osobnih financija. Detaljno se raspravlja o važnosti financijske pismenosti u svakodnevnom životu, različitim vrstama financija i čimbenicima koji utječu na financijske odluke. U drugom dijelu prikazano je primarno istraživanje među studentima Hrvatske i svijeta. Treći dio prikazuje rezultate istraživanja, gdje su dobiveni podaci analizirani i prikazani kroz grafikone. Korištena je anketna metoda kako bi se prikupili podaci o izvorima prihoda, navikama upravljanja financijama i razini financijske pismenosti studenata. Rezultati pokazuju ključne izazove s kojima se studenti suočavaju, poput visokih troškova života i nedostatka stabilnih izvora prihoda, a poseban naglasak je stavljen na potrebu za dodatnom edukacijom i podrškom u cilju podizanja razine financijske pismenosti među studentima.

2. Osobne financije

Složenost osobnih financija naglašava važnost analize i planiranja prihoda i rashoda za svakog pojedinca. Analiza se provodi svakodnevnim evidentiranjem osobnih prihoda i rashoda, pri čemu je važno razlikovati prihode od primitaka te rashode od troškova. Nužno je voditi svakodnevnu evidenciju ovih financijskih stavki te na kraju mjeseca analizirati izvore financiranja i pojedinačne vrste troškova. Ova analiza omogućuje zaključivanje o načinima proširenja izvora financiranja, kao i o opravdanosti pojedinih troškova. Planiranje osobnih financija uključuje i planiranje karijere. Jasno je da obrazovanje ima značajan utjecaj na visinu dohotka. Obrazovaniji ljudi stvaraju veću ekonomsku vrijednost i zarađuju veće plaće, što im omogućuje viši životni standard i bolje mogućnosti za planiranje, ne samo karijere nego i osobnih financija. Proces planiranja karijere započinje u mladosti, kada pojedinac planira svoje obrazovanje u skladu sa svojim interesima (Santini i Bebek, 2005).

Matić, Serdarušić i Vretenar Cobović (2016) zaključuju da „*odnos pojedinca prema osobnim financijama u bitnoj mjeri odražava i razinu njegove financijske edukacije*“.

Budžetiranje je planiranje i donošenje svojih dugoročnih financijskih odluka. Dugoročne obveze i izvore novca treba planirati oslanjajući se na svoj rad, imovinu i sposobnost. Važno je savladati metode za procjenu isplativosti ulaganja. Svaki pojedinac treba razviti vlastitu dugoročnu strategiju upravljanja novcem. Moderna osobna plaćanja su sve više bezgotovinska (npr. kartice, čekovi, elektronska plaćanja...) zbog veće sigurnosti i mogućnosti zarade na kamatama. Gotovina ima svoj vremenski tok u vremenu poznatiji kao *cash flow* (Santini i Bebek, 2005). Pojedinac mora voditi računa o podmirenju svih obveza i izbjegavati dugove. Tekuću potrošnju treba usklađivati s prihodima svakodnevno, mjesečno i godišnje. Viškove novca treba štedjeti u banci ili investirati, iako štednja donosi najmanju zaradu. Kada se skupi određeni iznos novca, donosi se štednja o većem ulaganju. Osobne investicije se temelje na postavljanju ciljeva, razmatranju izvora financiranja i utjecaja poreza. Potrebno je izračunati kamatne stope i realne stope povrata te upravljati rizicima. Predviđanje budućeg imovinskog stanja je ključno za upravljanje investicijama.

Kvalitetno upravljanje osobnim financijama znači da pojedinac razmišlja o svom novcu kao sredstvu koje primarno služi njegovim interesima, a zatim svemu ostalom što se podrazumijeva da

je nužno. Ivanov, Barbić i Lučić (2017) ističu da na financijsko ponašanje utječu tri glavna čimbenika:

- 1) ekonomski čimbenici - kao što su prihodi, troškovi,
- 2) socio-demografski čimbenici - obiteljske prilike, spol, dob, okruženje pojedinca,
- 3) psihološki čimbenici - osjećaji i stavovi pojedinca.

Kada se uzme u obzir sve navedeno, vidimo da veliku ulogu imaju osobni stavovi i osobne vrijednosti pojedinca (Webb, 2021). One u velikoj mjeri određuju prioritete pojedinca i utječu na njegovo ponašanje, ali i na njegov financijski odraz. Uz to, potrebno je postaviti financijske ciljeve s kojima su povezane osobne vrijednosti. Uspješnost ciljeva ponajviše ovisi o samom pojedincu i njegovim prioritetima (Lawson, 2021).

Kako bi pojedinac mogao lakše planirati svoje financijske planove, postoje načela pomoću kojih to može pratiti. Naime, svaki autor navodi više ili manje načela međutim, poanta ostaje ista. Načela nam govore što je važno i čega bi se osoba trebala držati ako želi pravilno rukovati svojim financijama i time si osigurati sigurnu starosnu mirovinu sredstvima koje je tijekom života priskrbila i uštedila.

Postoje 4 temeljna načela upravljanja osobnim financijama (Klačmer Čalopa, 2023):

1. načelo kontinuiteta,
2. načelo stabilnosti,
3. načelo racionalnosti,
4. načelo likvidnosti.

Načelo kontinuiteta nam govori da znanje koje je pojedinac stekao kroz život i osobne komunikacije nije bilo bespotrebno te da se njegova financijska pozicija učvrstila prvenstveno zbog kontinuiteta znanja, iskustva i osobnih odnosa. Kada govorimo o poslovanju, ovo načelo znači da je poslovanje subjekta trajna aktivnost (Gonan Božac, 2002). Načelo stabilnosti ostvaruje se dobrim navikama i vještinama upravljanja novcem koje se postižu financijskim navikama i vještinama. Ovo načelo pojedincu osigurava osjećaj sigurnosti jer osoba može podmirivati račune, nepredviđene i hitne troškove, štedjeti za budućnost i dr. Načelo racionalnosti je omjer između

prihoda i rashoda koji bi trebao biti racionalan. Pojedinac ne bi trebao trošiti više nego što zarađuje. Načelo likvidnosti podrazumijeva pretvaranje imovine u gotov novac. Što nam je kraće vrijeme potrebno za to, imovina dobiva veću likvidnost.

Potrebno je dobro upravljanje novcem koje se može promatrati sa strateškog i operativnog gledišta. Cilj strateškog upravljanja novcem je donošenje strateških odluka kroz dugoročno praćenje novčanih tokova. S druge strane, operativno upravljanje novcem obuhvaća svakodnevni život pojedinca i obuhvaća kraće razdoblje (Sakar, 2011).

2.1. Planiranje osobnog budžeta

Proračun je financijski plan koji pokazuje raspored zarađenih sredstava. Financijski plan ili budžet može biti u pisanom ili elektroničkom obliku koji se koristi za praćenje očekivanih i postignutih prihoda i troškova u zadanom periodu, primjerice idući mjesec. Strateško planiranje osobnih financija neophodno je za svakog pojedinca (Ivanov, Barbić i Lučić, 2017).

Grozdanovska, Bojkovska i Jankulovski (2017) podijelili su faze financijskog planiranja na šest temeljnih koraka:

1. određivanje trenutne financijske situacije – lakše je početi planirati kada utvrdimo koliki su mjesečni prihodi, rashodi, dugovanja, štednja,
2. razvoj financijskih planova – za razvoj financijskih ciljeva pojedinac mora odrediti je li mu važnije trošiti novac sad ili štedjeti za budućnost, uz to važno je da pojedinac razlikuje želje i potrebe,
3. identificiranje opcija koje su na raspolaganju – teško je donijeti ispravnu odluku ukoliko osoba nije upoznata sa svim opcijama te je velika mogućnost određenih posljedica,
4. procjena alternativnih opcija – iskoristiti svu literaturu financijskih informacija koje nam se nude te procijeniti posljedice koje mogu nastati i rizik,
5. kreiranje i korištenje financijskog plana – akcijski plan je popis koraka koje treba poduzeti kako bi se ostvarili financijski ciljevi, ukoliko pojedinac želi povećati mjesečnu zaradu, može pronaći dodatan posao ili pak smanjiti životne potrebe i štedjeti,
6. kontrola i revizija plana – potrebno je svake godine pregledavati plan i prilagođavati se okolnostima iz razloga jer se financije i prioritete izmjenjuju, a time se mijenja i financijski plan.

Kvalitetnim planiranjem i kontrolom osobnih financija lakše je podmiriti neočekivane izdatke. Sukladno tome, mnogi ekonomski stručnjaci preporučuju kratkoročno i dugoročno planiranje. Planiranje označava proces koji počinje od sada, a očekuje se da će biti završen u budućnosti (Santini i Bebek, 2005). Međutim, budućnost je neizvjesna i problem je što nije moguće sa sigurnošću predvidjeti što nas čeka sutra ili za pet godina. Planiranje je ključno za kućanstva jer je

„plan dokument koji uništava naše iluzije, bez njegove istine i discipline možemo misliti da je sve uredu, a u stvarnosti je kraj vrlo blizu“ (Baker, 2004).

Planiranjem osobnih financija može se:

- kontrolirati svoj novac,
- pratiti svoje prihode i rashode,
- izbjeći prezaduženost,
- jednostavnije uočiti nepotrebne troškove,
- lakše realizirati financijske ciljeve (Ivanov, Barbić i Lučić, 2017).

Slika 1. Proces financijskog planiranja

Izvor: Santini, G. i Bebek, S. (2005): Vodič za razumijevanje osobnih financija, Zagreb, RIFIN

Santini i Bebek (2005) navode drugačiji proces financijskog planiranja. Proces financijskog planiranja započinje nakon što se odredi trenutna financijska situacija. Trenutna financijska situacija određuje se kada uzmemo u obzir: vrijednosti vlastite imovine i obveza, veličinu dohotka i drugih prihoda kućanstva, veličinu rashoda kućanstva te raspodjelu dohotka na osobnu potrošnju i štednju (Ivanov, 2015).

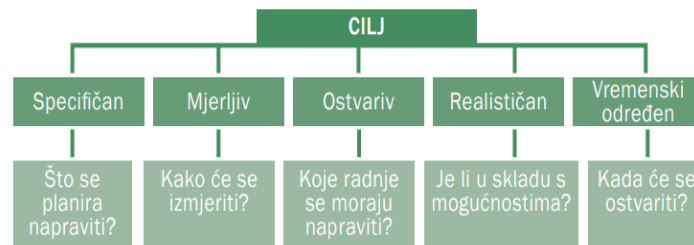
Određivanje vrijednosti svoje imovine: $\text{neto bogatstvo} = \text{imovina} - \text{obveze}$ (Santini i sur., 2005)

Potrebno je odrediti financijske ciljeve koji se moraju ostvariti tijekom određenog perioda. Zacrtni ciljevi trebaju biti u skladu s mogućnostima pojedinca jer želja za ostvarivanjem nemogućeg, često dovodi do financijskog sloma. Dobro definirani ciljevi mogu iznimno potaknuti motivaciju jer kada se prvi put postigne postavljeni cilj osoba će osjetiti financijsko ispunjenje.

Kada su dugoročni financijski ciljevi pojedinca jasno definirani, postoji metoda za ocjenjivanje ciljeva. Jedna od njih je SMART metoda. SMART je kratica za (Barbić i Lučić, 2018):

1. Specific (specifičan) – cilj treba biti jasno definiran i usmjeren na ono što pojedinac želi postići;
2. Measurable (mjerljiv) – potrebno je da cilj bude mjerljiv na način da ga se može izmjeriti u nekoj jedinici; novcu, kilometrima, količinama, prihodima i slično;
3. Attainable (ostvariv) – pojedinac ne smije postaviti cilj da bude nerealan već cilj kojeg je moguće ostvariti;
4. Realistic (realan) – mora se usmjeriti prema ostvarivom cilju jer inače neće biti rezultata;
5. Timely (vremenski određen) – treba se odrediti točan rok do kojeg se određen cilj mora ostvariti, ali pritom pripaziti da rok bude što realniji.

Slika 2. SMART metoda određivanja ciljeva

Izvor: Ivanov, M., Barbić, D., Lučić, A. (2019): Moj novac, moja budućnost

Dostupno na: <https://www.stedopis.hr/wp-content/uploads/2016/06/Moj-novac-moja-buducnost.pdf> (Datum pristupa: 02.08.2024.)

2.2. Izvori financija studenata

Izvori prihoda studenata mogu biti različiti, a najčešće obuhvaćaju stipendije, rad preko student servisa, financijsku podršku roditelja i druge oblike financijske pomoći poput sezonskih poslova koji doprinose financijskoj stabilnosti studenata, osiguravajući dodatne izvore prihoda.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske za redovite studente visokih učilišta dodjeljuje državnu stipendiju za studente u STEM područjima znanosti i državnu stipendiju studentima na temelju njihovog socio-ekonomskog statusa. Pravo na državnu stipendiju ostvaruju redovni studenti koji su državljani Republike Hrvatske, države članice Europske unije, Europskog gospodarskog prostora i Švicarske Konfederacije, studenti koji imaju privremenu zaštitu, koji su upisani na visoka učilišta u Republici Hrvatskoj na sveučilišne preddiplomske studije, sveučilišne diplomske studije, sveučilišne integrirane preddiplomske i diplomske studije, stručne kratke studije, stručne preddiplomske studije i stručne diplomske studije u STEM područjima znanosti (Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, NN 70/15, 127/17, 33/23).

Sukladno Članku 5. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju (NN 70/23), pravo mogu ostvariti studenti prve godine prijediplomskog, integriranog prijediplomskog i diplomskog te stručnog kratkog studija. Nadalje, studenti prve godine diplomskog studija i studenti ostalih godina. Studenti koji ne mogu ostvariti pravo na državnu stipendiju su oni koji upisuju mirovanje prava i obveza u akademskoj godini za koju se raspisuje natječaj za dodjelu stipendije, oni koji imaju stečenu kvalifikaciju iste razine visokog obrazovanja, koji su ponovno upisali istu godinu studija ili su u radnom odnosu ili obavljaju samostalnu djelatnost. Za vrijeme dobivanja državne stipendije, student ne može primati nijednu drugu stipendiju. Međutim, studenti visokih učilišta u inozemstvu koji obavljaju stručnu praksu ili su uključeni u program mobilnosti i međunarodne razmjene studenata imaju pravo na primanje druge stipendije tijekom tog razdoblja (Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju, NN 70/23, Članak 10).

Sukladno Članku 2. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava studenata na državnu stipendiju (NN 70/23) u STEM područjima znanosti (u daljnjem tekstu: Pravilnik) studiji u STEM

području znanosti su studiji u biotehničkom, tehničkom, biomedicinskom i prirodnom području znanosti.

Sukladno Članku 11. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava studenata na državnu stipendiju (NN 70/23), državna stipendija isplaćuje se devet mjeseci, a novčani iznos isplaćuje se do 15. dana u mjesecu za tekući mjesec. Novčani iznos za STEM nastavničke studije u akademskoj godini 2023./2024. iznosio je 600 EUR, a za ostale STEM studije 300 EUR.

U Članku 12. istog Pravilnika, navedeni su podaci potrebni za ostvarivanje prava na državnu stipendiju u STEM području su:

1. OIB studenta,
2. adresa elektroničke pošte studenta,
3. jedinstveni matični broj akademskog građanina,
4. ime i prezime studenta,
5. naziv visokog učilišta na koje je student upisan,
6. šifra studija iz Upisnika Ministarstva,
7. status studenta (student u redovnom ili izvanrednom statusu),
8. status prava i obveza (aktivan ili u mirovanju),
9. akademske godine s upisanim mirovanjem prava i obveza,
10. akademska godina upisa na studij,
11. broj stečenih ECTS bodova na studiju na svim akademskim godinama studiranja,
12. prosjek ocjena u prethodnim akademskim godinama,
13. razina i postotak riješenosti ispita državne mature iz matematike, fizike, kemije i biologije.

Sukladno članku 8. istog Pravilnika, Ministarstvo znanosti i obrazovanja na svojim internetskim stranicama objavljuje javni poziv za dodjelu državne stipendije, a prijave se podnose u aplikaciji stemstipendije.mzo.hr. Rok za podnošenje prijave je do 15. listopada tekuće godine.

Državna stipendija za studente slabijeg socio-ekonomskog statusa prema članku 4. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju na temelju socio-ekonomskog statusa (NN 110/22), dodjeljuju se u tri kategorije:

1. D-1-kategorija: obuhvaća studente koji su djeca osoba poginulih, umrlih ili nestalih u okolnostima navedenim u člancima 6., 7. i 8. Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (NN 77/92, 58/93, 76/94, 108/95, 82/01, 103/03, 148/13, 98/19), kao i djeca mirnodopskih vojnih i civilnih invalida rata čije je oštećenje nastalo pod istim okolnostima. Osim toga uključuje studente koji su djeca smrtno stradalih osoba prema članku 107. Zakona o protuminskom djelovanju (NN 110/15, 118/18, 98/19, 114/22, 59/23), čija je smrt nastala zbog ozljede na radu tijekom obavljanja poslova iz članka 107. navedenog zakona.

2. E – kategorija: studenti slabijega socio-ekonomskog statusa.

3. P –kategorija: obuhvaća studente s invaliditetom, studente koji su bili ili su pod skrbništvom, ili su im priznate socijalne usluge smještaja prema propisima iz područja socijalne skrbi. Također uključuje studente upisane na doktorske studije na poslijediplomskoj razini.

Podaci, koji se preuzimaju iz Središnje evidencije visokog obrazovanja Republike Hrvatske, potrebni u svrhu ostvarivanja navedene stipendije prema članku 20. navedenog Pravilnika su:

1. ime i prezime studenta,
2. datum rođenja,
3. OIB,
4. ime oca ili majke,
5. spol,
6. ulica i kućni broj prebivališta,
7. mjesto i poštanski broj prebivališta,
8. ulica i kućni broj boravišta,
9. mjesto i poštanski broj boravišta,
10. državljanstvo.

Stipendija iznosi 200 EUR, a isplaćuje se devet mjeseci, do 15. u mjesecu (Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju na temelju socio-ekonomskoga statusa, NN 114/23, članak 12).

Student može sklopiti ugovor za obavljanje studentskog posla od trenutka upisa na visoko učilište. Pravo na sklapanje ugovora ne smije trajati duže od dvostrukog trajanja studija.

Minimalna naknada za obavljanje studentskih poslova odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske za 2024. godinu iznosi 5,25 € neto po satu.

Sukladno Zakonu o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23), ukoliko student tijekom 2024. godine ostvari primitak veći od 3.360,00 € on se više ne može smatrati uzdržavanim članom, te ako ostvari primitak veći od 10.080,00 € plaća porez na dohodak po stopi ovisno o mjestu prebivališta.

3. Financijska pismenost u Republici Hrvatskoj i svijetu- pregled dosadašnjih istraživanja

Financijska pismenost i financijsko znanje promatraju se kao povezani, ali različiti koncepti. Financijska pismenost obuhvaća širi spektar vještina i kompetencija koji uključuju ne samo razumijevanje osnovnih pojmova, već i sposobnost njihove primjene u svakodnevnim financijskim odlukama. Financijska pismenost podrazumijeva i kombinaciju financijskog znanja, vještinu upravljanja financijama te uključuje praktičnu primjenu financijskog znanja u stvarnim situacijama, kao što su planiranje budžeta, štednja i ulaganje. Financijsko znanje, s druge strane, odnosi se isključivo na teoretsko razumijevanje financijskih definicija, koncepata i načela. Iako je financijsko znanje nužan preduvjet za financijsku pismenost, ono samo po sebi nije dovoljno.

Prema Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD, 2015) financijska pismenost je *„kombinacija informiranosti, znanja, vještina, stavova i ponašanja potrebnih za donošenje ispravnih financijskih odluka i u konačnici postizanja osobne financijske dobrobiti“*.

Mason i Wilson (2000) navode financijsku pismenost kao sposobnost pojedinca da nabavi, razumije i procijeni relevantne informacije koje su potrebne za svjesno donošenje financijskih odluka, dok Huston (2009) navodi kako je financijska pismenost mjera koliko dobro određena osoba razumije i koristi pojmove i/ili informacije koje su vezane uz osobne financije.

Barbić i Lučić (2018) smatraju da financijska pismenost obuhvaća spajanje stečenog financijskog znanja s usvojenim vještinama potrebnim za efikasno upravljanje financijskim resursima, što rezultira postizanjem dugoročne financijske sigurnosti.

Iako postoje razlike u definiranju, mogu se prepoznati zajednički elementi. Financijski pismeni pojedinci mogu se opisati kao oni koji (Hogarh, Hilgert i Schuchardt, 2002) :

- 1) imaju znanja o upravljanju financijskom imovinom, bankarstvu, kreditima, ulaganju, osiguranju i porezima,
- 2) razumiju osnovna načela koja vode upravljanje novcem i imovinom,
- 3) primjenjuju to znanje prilikom donošenja financijskih odluka.

Financijska pismenost može se promatrati kao pokazatelj razumijevanja i primjene znanja o upravljanju osobnim financijama (Lusardi i Mitchell, 2007). Također, financijska pismenost podrazumijeva sposobnost pojedinca da razumije i koristi financijske pojmove (Servon i Kaestner, 2008).

Kroz istraživanje problema definicije financijske pismenosti, Remund (2010) je došao do zaključka da se financijska pismenost može objasniti putem pet ključnih elemenata:

1. Znanje financijskih koncepata;
2. Sposobnost komuniciranja o financijskim konceptima;
3. Vještine poduzimanja financijskih odluka;
4. Samouvjerenost u planiranju budućih financijskih potreba;
5. Sposobnost upravljanja osobnim financijama.

Financijsko znanje prema Barbiću i Lučiću (2018) uključuje poznavanje teorijskih i praktičnih aspekata financijskih tema, što podrazumijeva posjedovanje i razumijevanje informacija o financijskim definicijama i konceptima. Pojedinci koji posjeduju financijsko znanje trebali bi biti sposobni donositi odluke temeljene na razumu, što je ključno za stvaranje efikasnog i produktivnog financijskog tržišta. Najbolje objašnjenje zašto neki pojedinci i obitelji imaju neefikasno upravljanje svojim sredstvima je manjak financijskog znanja. Cilj financijskog znanja je pružiti pojedincu informacije potrebne za razumijevanje ravnoteže između prihoda i rashoda, potaknuti svijest o dugoročnom planiranju te osigurati pristup informacijama i mogućnost razumijevanja važnosti kontinuiranog obrazovanja.

Financijske vještine, prema istim autorima, predstavljaju praktični aspekt financijske pismenosti. One obuhvaćaju sposobnost primjene financijskih znanja, uz naglašenu samouvjerenost koja je ključna kako bi se te vještine pretvorile u konkretno djelovanje. Radi se o konkretnim numeričkim, statističkim i logičkim sposobnostima koje uključuju vještinu pravilnog računanja, interpretacije i analize financijskih podataka. To uključuje izračune postotaka, razumijevanje kamatnih stopa, inflacije, te sposobnost provođenja raznih financijskih kalkulacija kao što su izračun kamata i slično.

Slika 3. Logičke veze između komponenti financijske pismenosti

Izvor: Hung, A., Parker, A. M. i Yoong, J. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy.

Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1498674#

(Datum pristupa: 19.07.2024.)

Financijsko znanje, financijske vještine i financijsko ponašanje prema slici 3. izravno utječu jedno na drugo. Financijska pismenost prema Barbiću i Lučiću (2018) uključuje teorijsko i praktično razumijevanje financijskih definicija dok financijsko ponašanje definiraju kao praktičnu komponentu financijske pismenosti koja uključuje pismenost koja uključuje sposobnost primjene financijskog znanja. Financijsko znanje je pojam koji se odnosi na informacije, činjenice i vještine koje pojedinac posjeduje, a stekao ih je obrazovanjem i iskustvom.

Financijsko znanje izravno utječe na sve elemente; financijske vještine, percipirano znanje i financijsko ponašanje. Financijske vještine i percipirano znanje utječu na financijsko ponašanje dok ono povratno utječe na financijsko i percipirano znanje.

Pored financijskog znanja, na financijsko stanje osobe veliki utjecaj ima i njeno ponašanje u financijskim situacijama. Ako osoba ne može primijeniti svoje vještine i znanje, samo razumijevanje pojmova neće pomoći u poboljšanju financijske situacije.

Financijsko ponašanje može se opisati kao proces u kojem pojedinci primjenjuju financijsko znanje kako bi donosili ispravne i odgovorne odluke, te odražava utjecaj financijske pismenosti na ponašanje potrošača (Opoku, 2015).

Atkinson i Messy (2012) smatraju da je ponašanje ključni element financijske pismenosti, čak i najvažniji. Aktivnosti poput planiranja troškova i stvaranja financijske sigurnosne mreže pozitivnim ishodom, dok ponašanja poput korištenja minusa na kreditnim karticama mogu pogoršati financijsko stanje.

Roditelji mogu imati izravan i neizravan utjecaj na financijsko ponašanje svoje djece - bilo kroz izravnu poduku o financijskim temama, ili pak pružanjem primjera kroz vlastito financijsko ponašanje (Moschis, 1985). Slične tvrdnje iznose Pritchard, Myers i Cassidy (1989) koji ističu da se osnovna životna znanja i ponašanja, uključujući financijska, mogu usvojiti kod kuće, pri čemu su roditelji prvi učitelji svojoj djeci.

Svaki odgovoran roditelj trebao bi aktivno educirati svoju djecu o novcu, informirati ih o ključnim financijskim pitanjima i troškovima te razvijati pozitivan odnos prema štednji i upravljanju novcem (Barbić i Lučić, 2018). Ali nedovoljna financijska edukacija mladih može imati negativne posljedice ne samo za njih osobno, već i za društvo u cjelini (Beutler i Dickson, 2008).

Istraživanje o financijskoj pismenosti žena, The American College, New York Life, Center for Retirement Income (2017) pokazalo je da muškarci posjeduju slabiju financijsku pismenost i slabije financijsko znanje. S druge strane, žene su manje sklone rizicima u odnosu na muškarce jer više brinu o financijskoj sigurnosti u mirovini. Škreblin Kirbiš, Vehovec i Galić (2016) zaključuju da su žene bolje u upravljanju financijama u odnosu na muškarce koji su ipak bolje financijski obrazovani.

Bujan, Cerović i Dukić Samaržija (2016) u svom istraživanju došle su do zaključka da financijska pismenost znatno varira ovisno o dobi, stupnju obrazovanja i razini prihoda. Istraživanje je provedeno na uzorku od 259 ispitanika s područja Republike Hrvatske u rasponu od 18 do 69 godina.

Istraživanje Hogartha i Hilgerta (2002) pokazuje da ispitanici najčešće stječu znanje o upravljanju novcem kroz osobno iskustvo, a zatim od prijatelja, obitelji i medija. Mediji su se pokazali kao sve važniji izvor informacija za buduće učenje o upravljanju novcem.

Istraživanje Anđelinović, Pavković i Mišević (2016) na uzorku od 1 600 studenata Sveučilišta u Zagrebu pokazalo je da usmjerenja studija značajno utječu na razinu financijske pismenosti. Studenti koji su pohađali financijske kolegije na svom fakultetu postigli su bolje rezultate.

Na Sveučilištu u Dubrovniku došlo se do zaključka da je formalno ekonomsko školovanje osnovni preduvjet stjecanja i poboljšanja financijskog znanja. Nakon provedenog jednogodišnjeg ekonomskog obrazovanja, razina financijskog znanja se povećala (Lončar i Golemac, 2015).

U Republici Hrvatskoj provedena su dva istraživanja financijske pismenosti:

-prvo, inicijalno istraživanje, 2015. godine, provedeno od strane Hrvatske narodne banke i Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga u suradnji s Ministarstvom financija

-drugo provedeno krajem 2019. godine, s rezultatima objavljenim 2020. godine, pod organizacijom OECD-a.

Rezultati mjerenja razine financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj iz 2019. godine pokazuju blagi porast u usporedbi s 2015. Prosječna ocjena financijske pismenosti hrvatskih potrošača je 12,3 od mogućih 21 bod (59 %), u odnosu na 11,7 bodova (56 %) iz 2015. godine. Iako je povećanje malo, Hrvatska se ovim rezultatom približila prosječnoj ocjeni financijske pismenosti zemalja G20 iz 2017. godine, koja je iznosila 12,7 bodova, odnosno 60 %.

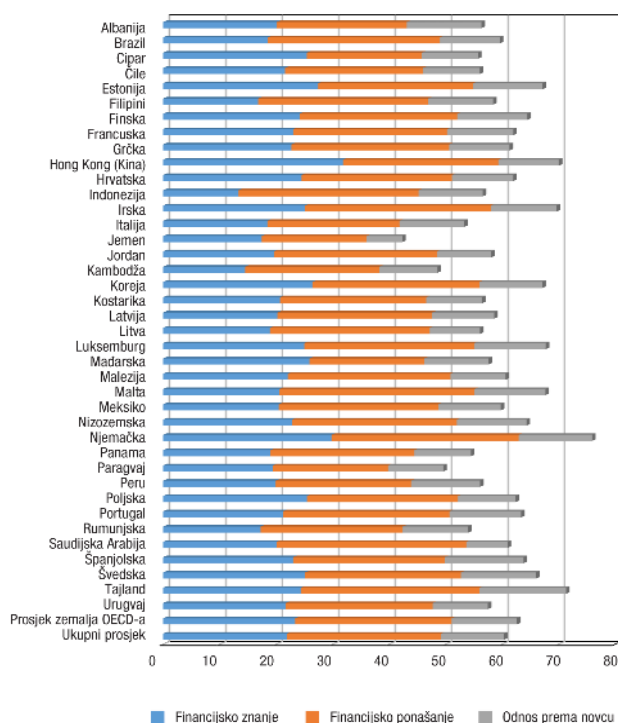
Tablica 1. Usporedba istraživanja financijske pismenosti potrošača

2015.	2019.
45 % postavlja dugoročne financijske ciljeve	38 % postavlja dugoročne financijske ciljeve
63 % osobno vodi financije kućanstva i ima kućni budžet	50 % osobno vodi financije kućanstva i ima kućni budžet
20 % nije u mogućnosti pokriti troškove u zadnjih 12 mjeseci	33 % nije u mogućnosti pokriti troškove u zadnjih 12 mjeseci
67 % ne razumije složenu kamatu	64 % ne razumije složenu kamatu
28 % preferira trošiti novac danas nego dugoročno štedjeti	46 % preferira trošiti novac danas nego dugoročno štedjeti
50 % smatra kako novac postoji da bi se trošio	60 % smatra kako novac postoji da bi se trošio

Izvor: HNB. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/predstavljanje-rezultata-istrazivanja-financijske-i-digitalne-pismenosti-stanovnistva-2023> (Datum pristupa: 03.07.2024)

Financijska pismenost postala je neophodna u svakodnevnom životu. S ciljem povećanja stupnja financijske pismenosti Republike Hrvatske, Ministarstvo financija provelo je treće međunarodno istraživanje financijske pismenosti tijekom 2022. i 2023. godine. Istraživanje se provelo pod nazivom Međunarodno ispitivanje financijske pismenosti odraslih“ koje je provedeno u 39 zemalja. Rezultate su predstavile Hrvatska narodna banka (HNB) i Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) u lipnju prošle godine (<https://mfin.gov.hr/print.aspx?id=3258&url=print>). Na istraživanju je sudjelovalo 69.000 ispitanika u dobi od 18 do 79 godina. Hrvatska je ostvarila rezultat od 62 %. Od zemalja koje su sudjelovale u istraživanju najveću razinu financijske pismenosti imaju građani Njemačke (76 %), najnižu razinu od zemalja članica Europske unije ostvarili su građani Italije (53 %), dok su najnižu razinu od svih zemalja sudionica ostvarili građani Jemena (42 %).

Slika 4. Komponente financijske pismenosti po zemljama

Izvor: Ministarstvo financija. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/financijska-trzista-i-financijska-pismenost/financijska-pismenost-potrosaca/financijska-pismenost-potrosaca-novosti/3258> (Datum pristupa: 13.07.2024.)

Prema slici 4. vidimo da je Republika Hrvatska s rezultatom od 62 % iznad prosjeka svih zemalja koje su sudjelovale u istraživanju. Najbolje rezultate ostvarila je u kategoriji financijskog znanja (70 %). Hrvatski građani, prema rezultatima najbolje su upoznati s definicijom inflacije, dok im je najveća prepreka razumijevanje izračuna jednostavnog i složenog kamatnog računa.

Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj postavio je temelje za provođenje procesa financijskog educiranja građana, s ciljem podizanja svijesti o važnosti financijske pismenosti. Formirana je Operativna radna skupina pod vodstvom Ministarstva financija, a na temelju prvog Nacionalnog strateškog okvira, koja je bila zadužena za provedbu mjera i aktivnosti. Tablica 2. prikazuje članove ove radne skupine i aktivnosti koje su poduzete (Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine, NN 68/21).

Tablica 2. Aktivnosti članova Operativne radne grupe

ČLAN OPERATIVNE RADNE GRUPE	AKTIVNOST
Ministarstvo financija	Twinning light projekt - „Razvoj programa financijske pismenosti s ciljem podizanja razine financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj“
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	Uvođenje teme „Poduzetništvo“ u kurikulum
Hrvatska narodna banka	Organizacija učeničkih debata
Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	Edukativna kampanja o rizicima online trgovanja
Hrvatska gospodarska komora	Projekt „Više znamo, bolje razumijemo“
Štedopis	Udžbenik o osobnim financijama – „Moj novac, moja budućnost“

Izvor: Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine, NN 68/21, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_06_68_1316.html (Datum pristupa: 14.06.2024.)

4. Empirijsko istraživanje osobnih financija studenata sjeverozapadne Hrvatske

Predmet istraživanja u ovome završnom radu je utvrđivanje financijske pismenosti studenata sjeverozapadne Hrvatske, njihovih izvora financiranja te načina raspolaganja zarađenim sredstvima.

Cilj istraživanja u ovome završnom radu bio je utvrditi razinu financijske pismenosti na uzorku studenata sjeverozapadne Hrvatske. Istraživačka pitanja u mjernom instrumentu usmjerena su na znanje o financijskoj pismenosti, utjecaj financijske pismenosti na svakodnevni život, prepreke u upravljanju osobnim financijama. Jedan od istraživačkih ciljeva bio je utvrditi kakav oblik financijske podrške je potrebno omogućiti studentima za njihove životne potrebe.

U sljedećim poglavljima prikazana je metodologija istraživanja te prikaz i opis rezultata istraživanja.

4.1. Metodologija istraživanja

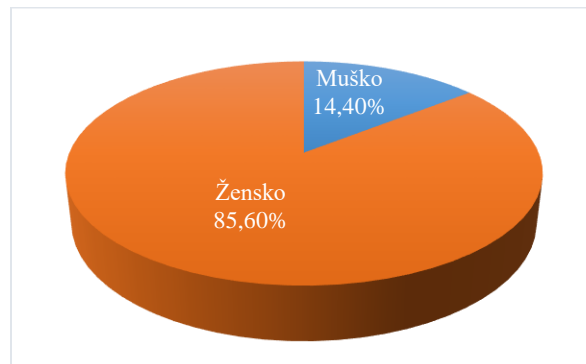
Istraživanje je provedeno na uzorku studenata sjeverozapadne Hrvatske, kako bi se utvrdila njihova financijska pismenost, izvori financiranja te načini raspolaganja zarađenim sredstvima. U radu je korišteno opisno istraživanje primarno prikupljenih podataka i pregleda literature za dobivanje podataka jer je najpogodnije za ovakav tip istraživanja. Temeljem ovog završnog rada, istraživanje financijske pismenosti studenata sjeverozapadne Hrvatske provodilo se kroz primarnog, jednokratnog, opisnog istraživanja metodom ispitivanja kako bi se saznala razina znanja studenata o osobnim financijama. Za empirijski dio korištena je metoda anketnog upitnika. Istraživanje je provedeno u vremenskom periodu od 9. svibnja do 20. svibnja 2024. godine. Kao instrument istraživanja korišten je anketni upitnik sastavljen u programu Google obrasci te distribuiran na društvenim mrežama Facebook i Instagram, te na Merlinu. Anketni upitnik pripremljen je za on-line slanje, zbog lakše dostupnosti svim ispitanicima, brzine odgovora i financijske isplativosti. Anketnim upitnikom ispitivalo se znanje o financijskoj pismenosti, utjecaj financijske pismenosti na svakodnevni život, prepreke u upravljanju osobnim financijama. Anketa se sastoji od 14 pitanja. Prvi dio ankete odnosi se na prikupljanju podataka o studentima, dok se drugi dio odnosi na razinu znanja o financijskoj pismenosti i planiranja osobnih financija. Pitanja financijske pismenosti odnosila su se na ponuđene odgovore gdje su ispitanici mogli odabrati više

odgovora. Po provedenom istraživanju utvrđen je uzorak od 180 ispitanika koji čine ciljanu skupinu. Svi podaci su obrađeni i analizirani s pomoću grafikona u Microsoft Office Excelu, te se radi o opisnom istraživanju temeljem prikupljenih podataka.

4.2. Karakteristike uzorka

Od ukupno 180 ispitanika uključena u ovo istraživanje njih 154 je ženskog roda, a ostalih 26 je muškog roda. Odnos spolova u postotku prikazan je u grafikonu 1.

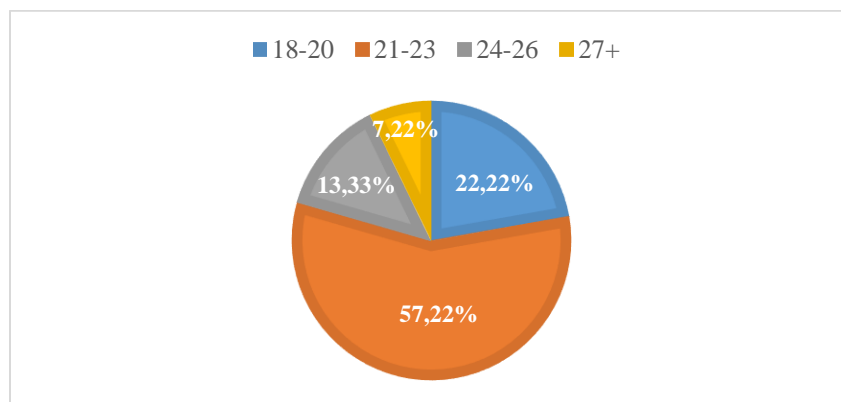
Grafikon 1. Prikaz ispitanika po spolu

Izvor: izrada autorice

Dob ispitanika podijeljena je u 4 kategorije. Kategoriji od 18-20 godina pripada 40 ispitanika, najviše ispitanika, njih 103, je u kategoriji od 21-23 godine, kategoriji 24-26 godina pripada 24 ispitanika dok kategoriji 27 i više godina pripada 13 ispitanika. Odnos dobnih skupina u postotku prikazan je grafikonom 2.

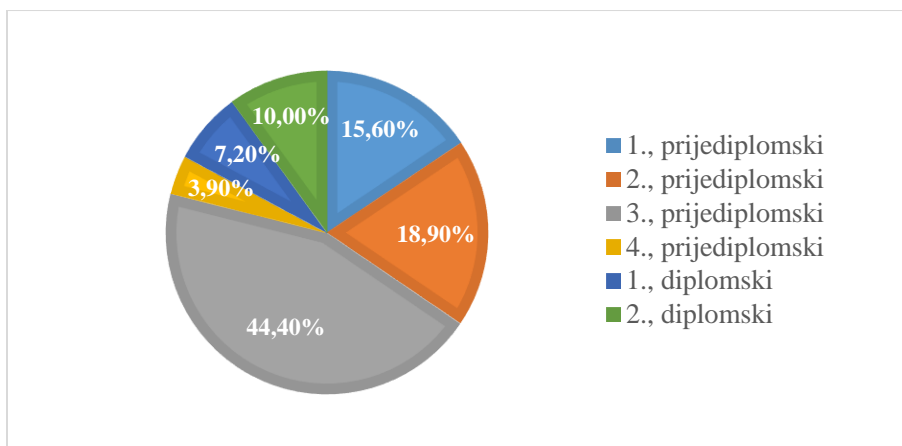
Grafikon 2. Dob ispitanika

Izvor: izrada autorice

Od demografskih podataka, istražena je i godina studija. Podijeljena je u pet kategorija, koje označuju najviši završeni stupanj obrazovanja u trenutku sudjelovanja u istraživanju. Od ukupnog broja ispitanika, 28 ispitanika je prva godina prijediplomskog, 34 ispitanika je druga godina prijediplomskog, 80 ispitanika je treća godina prijediplomskog, 7 ispitanika je četvrta godina prijediplomskog, 13 ispitanika je prva godina diplomskog dok je 18 ispitanika druge godine diplomskog. Na grafikonu 3. vidljivo je kako najveći broj ispitanika dolazi s treće godine.

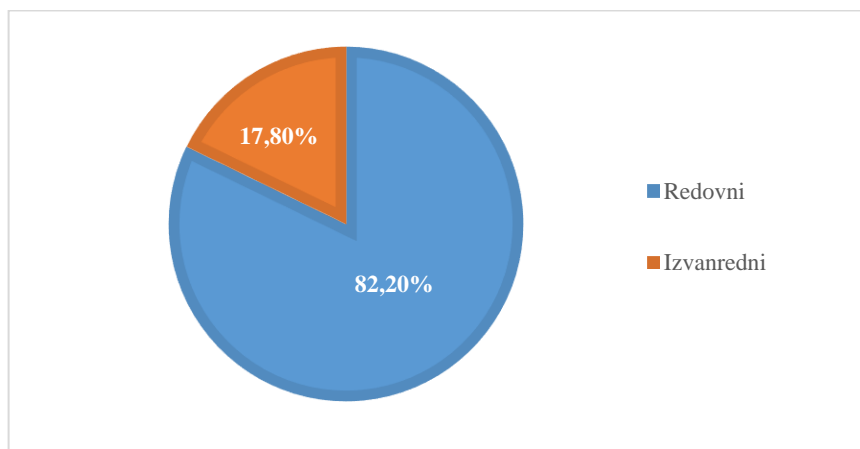
Grafikon 3. Godina studija

Izvor: izrada autorice

Od ukupnog broja ispitanika (180) njih 148 su redovni studenti dok je ostalih 32 izvanredno. Odnos redovnih i izvanrednih studenata prikazan je u postotku grafikonom 4.

Grafikon 4. Vrsta studenata prema statusu

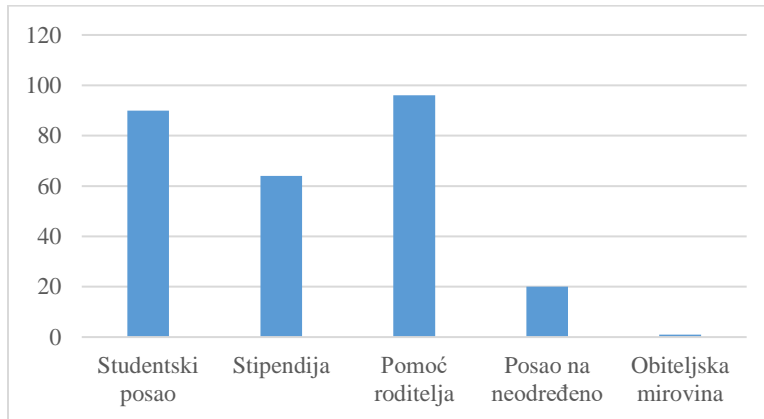

Izvor: izrada autorice

4.3. Rezultati istraživanja

Istraživanjem se za početak željelo saznati koliko studenata ima studentski posao ili druge izvore prihoda. Prema podacima, od ukupnog broja ispitanika, njih 90 je odgovorilo da ima studentski posao, 64 ispitanika prima stipendiju, pomoć roditelja ima 96 ispitanika, 21 ispitanik ima posao na neodređeno dok jedan ispitanik prima obiteljsku mirovinu.

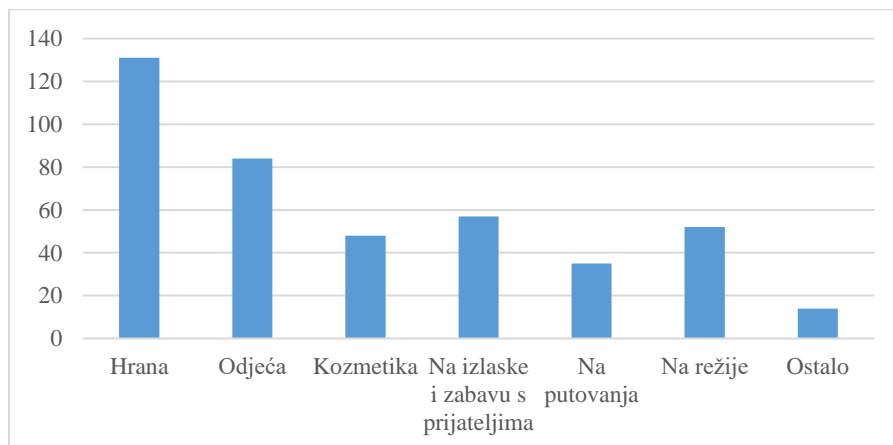
Grafikon 5. Izvori prihoda

Izvor: izrada autorice

Istraživanjem se dobio podatak na što ispitanici troše najviše novca. Od ukupnog broja ispitanika, njih većina odgovorila je da najviše novca troše na hranu, odjeću, izlaske, zabavu s prijateljima, te na režije dok je manji broj ispitanika dao neki drugi odgovor.

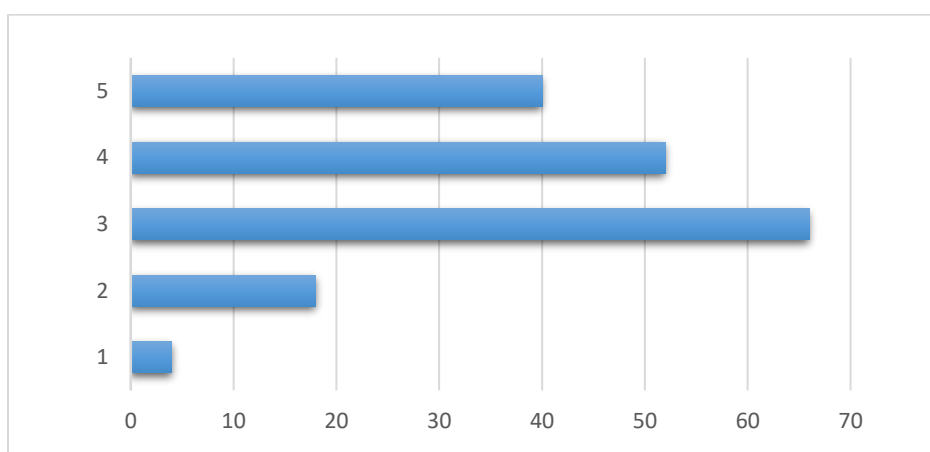
Grafikon 6. Trošenje novaca

Izvor: izrada autorice

Iduće pitanje odnosilo se na praćenje bankovnog računa. Na ljestvici od 1 do 5 ispitanici su mogli odabrati koliko često provjeravaju svoj bankovni račun, jedan označava nikad, dok pet označava svaki dan. Najveći broj ispitanika odgovorio je brojem 3 što bi značilo da ga ne provjerava toliko često.

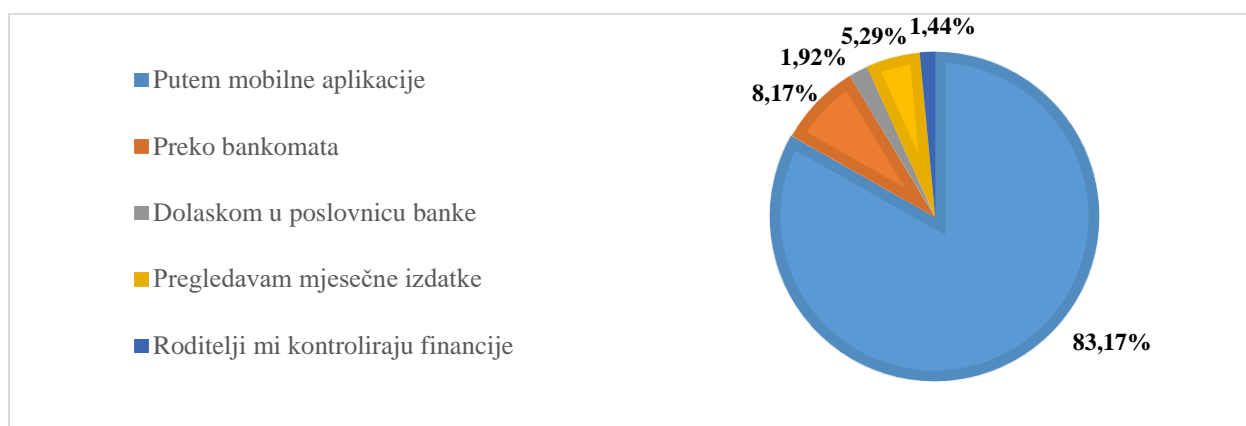
Grafikon 7. Praćenje bankovnog računa

Izvor: izrada autorice

Na grafikonu 8. možemo vidjeti kako je najveći udio ispitanika, njih 173 na pitanje o kontroli financija odgovorio da svoje financije kontrolira putem mobilne aplikacije. Slijede ispitanici koji svoje financije kontroliraju preko bankomata i pregledom mjesečnih izdataka. Najmanje studenata prati financije tako da dolaze u poslovnicu banke ili na način da im roditelji kontroliraju financije.

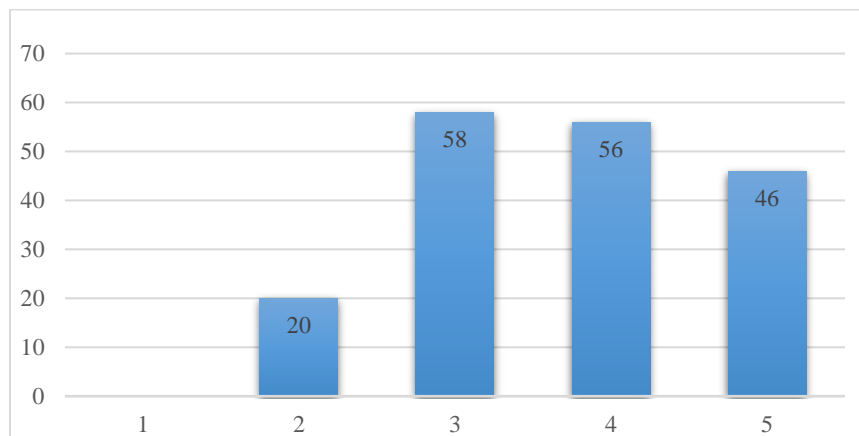
Grafikon 8. Kontrola financija

Izvor: izrada autorice

Analizom grafikona 9. može se vidjeti da je najviše studenata, točnije njih 58, znanje o osobnim financijama ocijenilo ocjenom 3, dok je 56 ispitanika ocijenilo svoje znanje ocjenom 4. Ocjenom 1 nitko nije ocijenio svoje znanje o osobnim financijama.

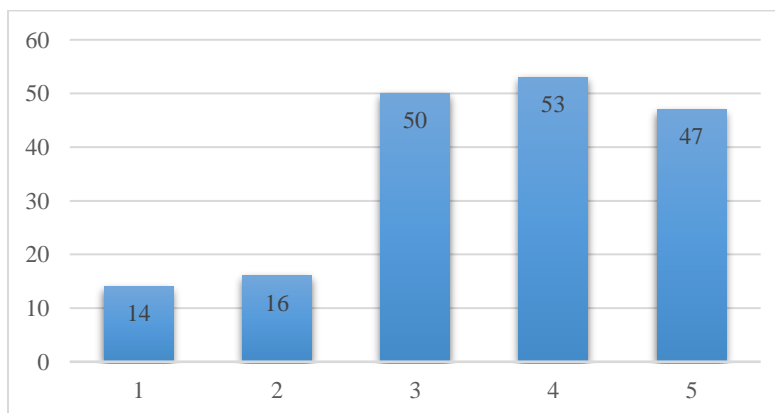
Grafikon 9. Znanje o osobnim financijama

Izvor: izrada autorice

Na pitanje kakav utjecaj obiteljska situacija ima na financijske odluke i mogućnosti, ispitanici su svoje mišljenje izrazili na ljestvici od 1 do 5 u kojoj jedan označava „ne utječe“, a 5 „iznimno utječe“. Najviše ispitanika, njih 53, odabralo je ocjenu 4, a sljedeći najviši broj odabira imala je ocjena 3 s 50 odabira. Prema istraživanju može se zaključiti da obiteljska situacija ima dosta velik utjecaj na financijske odluke i mogućnosti.

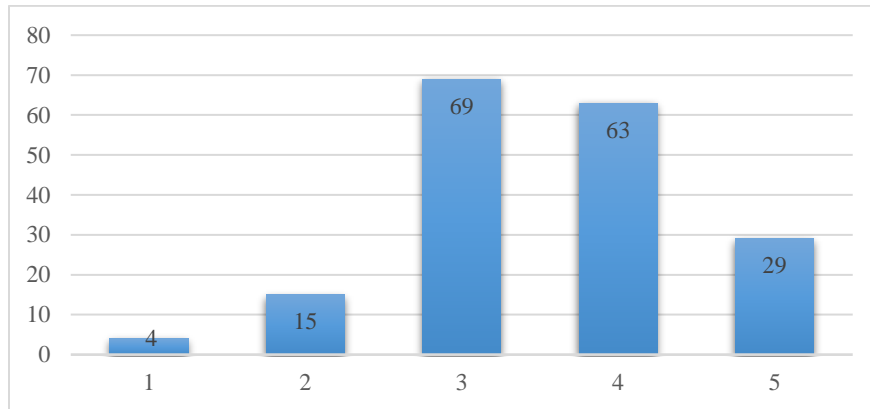
Grafikon 10. Utjecaj obitelji na financije

Izvor: izrada autorice

Jedan od ciljeva istraživanja bio je istražiti razinu financijske pismenosti studenata sjeverozapadne Hrvatske. Broj jedan označava „nisam upoznat/a“, a broj pet „vrlo dobro sam upoznat/a“. Analizom grafikona 11. može se vidjeti da je najviše studenata, točnije njih 69, tvrdnju ocijenilo ocjenom 3, to jest upoznati su s financijskom pismenosti ali ne u potpunosti, dok njih 63 ocjenjuje razinu financijske pismenosti ocjenom 4. Nisu upoznata 4 ispitanika.

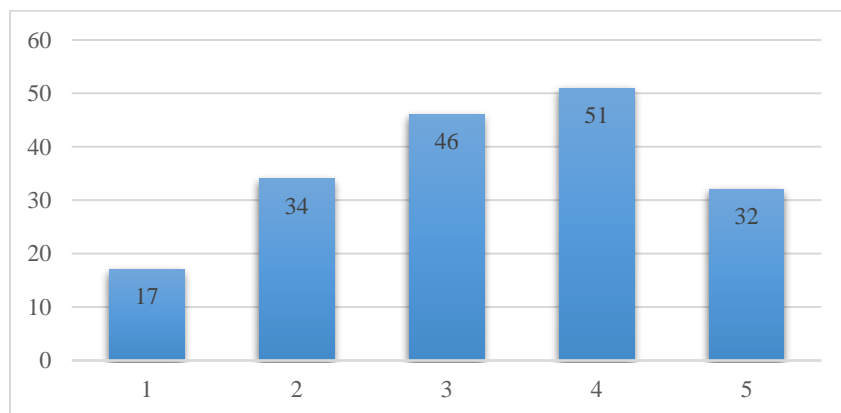
Grafikon 11. Razina financijske pismenosti

Izvor: izrada autorice

Nadalje, od ispitanika se željelo saznati koliko su skloni planiranju financijskih troškova unaprijed; npr. prema mjesečnom proračunu, godišnjem planu troškova. Ispitanici su ocjenama od 1 do 5 ocijenili koliko često planiraju; (1) nisu skloni, (5) uvijek planiraju unaprijed. Prema grafikonu vidimo da najveći postotak ispitanika planira unaprijed svoje financijske troškove.

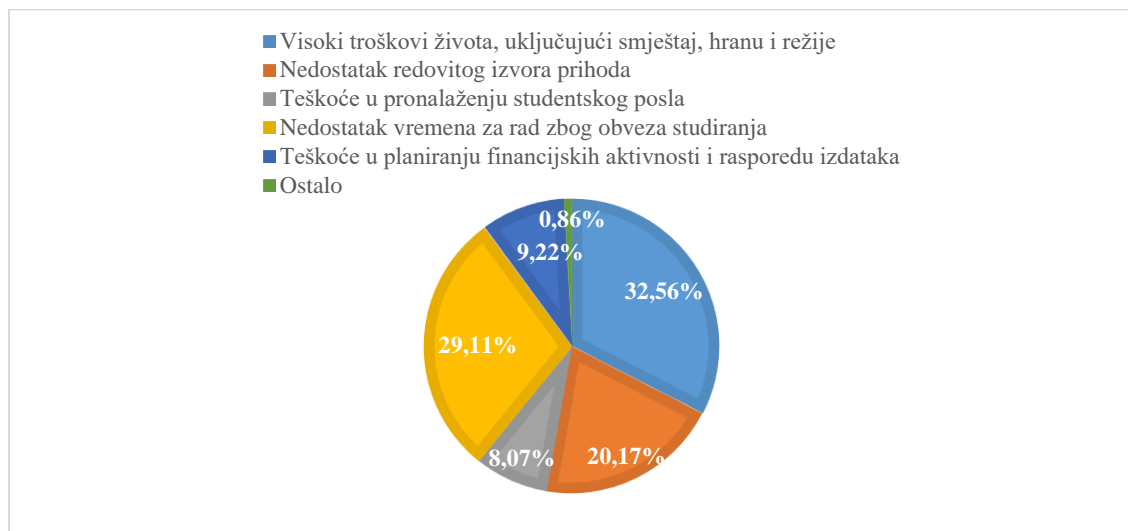
Grafikon 12. Sklonost planiranja financijskih troškova

Izvor: izrada autorice

U anketnom upitniku od ispitanika se tražilo da označe s kojim preprekama se suočavaju kao studenti. Najveće prepreke su visoki troškovi života, nedostatak vremena za rad, a ujedno i nedostatak redovitog prihoda.

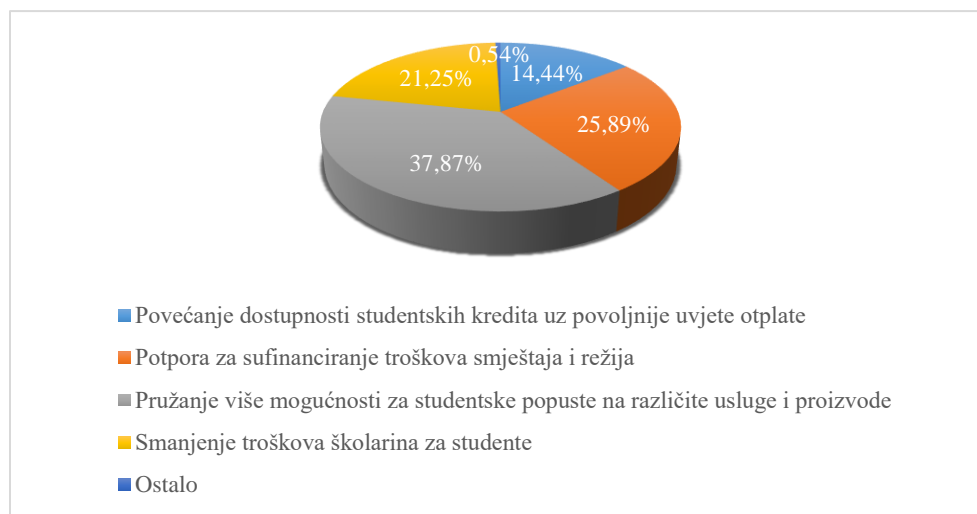
Grafikon 13. Prepreke u upravljanju financijama

Izvor: izrada autorice

Posljednji grafikon nam pokazuje koje promjene bi studenti željeli vidjeti u vezi s financijskom podrškom, a jedna od najznačajnijih, s najvećim postotkom je pružanje više mogućnosti za studentske popuste na različite usluge i proizvode. Od ostalih odgovora, ispitanici su naveli povećanje studentske satnice te dodatne mogućnosti zarade.

Grafikon 14. Financijska podrška

Izvor: izrada autorice

4.4. Ograničenja istraživanja

Prilikom provedbe istraživanja nije bilo većih ograničenja u vezi prikupljanja podataka. Istraživanje je provedeno na online uzorku metodom ispitivanja putem online anketnog upitnika. Glavni nedostatak ovog istraživanja je što je ono provedeno samo među studentima sjeverozapadne Hrvatske pa se rezultati ne mogu generalizirati na sve studente u Republici Hrvatskoj. Također upitna je iskrenost odgovora na pitanje vezano uz razinu znanja o financijskoj pismenosti iz razloga što je istraživanje provedeno elektronskim putem te postoji mogućnost da su studenti stavili prosječnu ocjenu 3, bez obzira jesu li već upoznati sa znanjem o financijskoj pismenosti ili se prvi puta susreću sa tim pojmom. Dakle, ograničenje istraživanja je samoprocjena znanja studenata. Nadalje, najveći udio uzorka odnosi se na studente 3. godine studija ekonomskog usmjerenja (44 % uzorka) koji su već stekli određena financijska znanja tokom studija te će razina njihove pismenosti biti veća.

4.5. Diskusija rezultata istraživanja

Istraživanje je pokazalo da su glavni prihod studenata pomoć roditelja, rad preko student servisa i stipendije. Većina studenata koristi digitalne alate, poput mobilnih aplikacija, za praćenje svojih financija koja je uzrokovana suvremenom tehnologijom. Međutim, unatoč tome, studenti ocjenjuju svoje financijsko znanje kao prosječno, što govori da i dalje postoji nedostatak znanja u razumijevanju složenijih financijskih pojmova. Na temelju posljednjeg grafikona u istraživanju, koje prikazuje želje studenata u vezi s financijskom podrškom, može se zaključiti da su studenti prvenstveno zainteresirani za veći broj studentskih popusta na različite usluge i proizvode. Osim toga, studenti ističu potrebu za sufinanciranjem troškova smještaja i režija, jer troškovi smještaja, pogotovo za studente koji ne žive u mjestu studiranja, mogu biti vrlo visoki i dodatno opterećuju financijsku situaciju studenata. Potpora za sufinanciranje ovih troškova smanjila bi potrebu za dodatnim radom, što bi studentima omogućilo više fokusa na studiranje.

5. Zaključak

Ovaj završni rad je istaknuo nekoliko ključnih aspekata koji se odnose na financijsko stanje i navike studenata, kao i njihove potrebe i izazove.

Istraživanje u ovom završnom radu upućuje da su studenti svjesni važnosti upravljanja osobnim financijama, ali postoji značajan prostor za poboljšanje. Većina studenata ocjenjuje svoju financijsku pismenost kao prosječnu, što ukazuje na potrebu za dodatnim obrazovanjem u ovom području. Prema OECD-u, financijska pismenost uključuje sposobnost razumijevanja financijskih pojmova i proizvoda, te donošenja informiranih odluka koje su ključne za dugoročnu financijsku sigurnost.

Istraživanje je pokazalo da studenti ostvaruju prihode uglavnom kroz studentske poslove i pomoć roditelja. Međutim, prihodi su često nedovoljni za pokrivanje svih troškova, što dovodi do financijskog stresa. Troškovi studenata najvećim dijelom se odnose na osnovne potrebe poput hrane, odjeće i izlazaka. Ovi troškovi predstavljaju značajan dio njihovih mjesečnih rashoda, što dodatno otežava financijsku situaciju.

Studenti koriste razne alate za praćenje svojih financija, pri čemu su mobilne aplikacije najpopularniji izbor. Ovo pokazuje da studenti koriste suvremene tehnologije za bolje upravljanje svojim financijama. Ipak, postoji potreba za većim brojem edukativnih resursa i podrške kako bi se poboljšala njihova sposobnost upravljanja financijama.

Zbog visokih troškovi života i nedostatak stabilnih prihoda, izražavaju potrebu za više studentskih popusta i boljim mogućnostima zarade tijekom studija. Ovo ukazuje na važnost institucionalne podrške koja bi mogla pomoći studentima u smanjenju financijskog opterećenja. Također, postoji potreba za boljom dostupnošću informacija o financijskim proizvodima i uslugama koje su prilagođene studentima.

Istraživanje o osobnim financijama studenata pokazalo je da su studenti svjesni važnosti financijske pismenosti, ali se suočavaju s brojnim izazovima u upravljanju svojim financijama. Visoki troškovi života i nedostatak stabilnih prihoda predstavljaju značajne prepreke. Poboljšanje financijske pismenosti, povećanje financijske podrške i bolji pristup informacijama mogu značajno poboljšati financijsku situaciju studenata. Sveobuhvatna podrška, kako institucionalna tako i tehnološka, ključna je za osiguranje financijske sigurnosti i uspjeha studenata.

Literatura

1. Anđelinović, M., Pavković, A., & Mišević, D. (2016). *Mjerenje financijske pismenosti studenata Sveučilišta u Zagrebu*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/250308> (Datum pristupa: 06.07.2024.)
2. Atkinson, A., & Messy, F.-A. (2012). *Measuring Financial Literacy*. Dostupno na: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k9csfs90fr4-en.pdf?expires=1725795493&id=id&accname=guest&checksum=13F7E59E27B955CD15F7B0C688EBA946> (Datum pristupa: 02.07.2024.)
3. Baker, P. (2004). *Mudrost bogatih*. Varaždin: Katarina Zrinski.
4. Barbić, D., & Lučić, A. (2018). *Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu*. Zagreb: Narodne novine.
5. Beutler, I., & Dickson, L. (2008). *Consumer Economic Socialization*. Dostupno na: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-0-387-75734-6> (Datum pristupa: 20.08.2024.)
6. Bujan, I., Cerović, L., & Dukić Samaržija, N. (2016). *Socio demographic determinants of financial literacy of the citizens of the Republic of Croatia*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/162253> (Datum pristupa: 13.08.2024.)
7. Gonan Božac, M. (2002). *Planiranje strategijskih ciljeva poduzeća*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/44497> (Datum pristupa: 25.07.2024.)
8. Grozdanovska, V., Bojkovska, K., & Jankulovski, N. (2017). *Financial management and financial planning in the organizations*. Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/234627714.pdf> (Datum pristupa: 25.07.2024.)
9. Hrvatska narodna banka. Predstavljanje rezultata istraživanja financijske i digitalne pismenosti stanovništva 2023. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/predstavljanje-rezultata-istrazivanja-financijske-i-digitalne-pismenosti-stanovnistva-2023> (Datum pristupa: 18.06.2024.)

10. Hogarth, J. M., Hilgert, M. A., & Schuchardt, J. (2002). Financial Knowledge, Experience and Learning Preferences. Dostupno na: https://www.consumerinterests.org/assets/docs/CIA/CIA2002/hogarth-hilgert_financial%20knowledge.pdf?fbclid=IwAR1QROKqWoFdyTMZye3Q-4cazaxg06wTxPehfahmS1nj--YPpfROLSagBVY (Datum pristupa: 04.07.2024.)
11. Hogarth, J., & Hilgert, M. (2002). *Financial Knowledge, Experience and Learning Preferences*. Dostupno na: https://www.consumerinterests.org/assets/docs/CIA/CIA2002/hogarth-hilgert_financial%20knowledge.pdf?fbclid=IwAR1QROKqWoFdyTMZye3Q-4cazaxg06wTxPehfahmS1nj--YPpfROLSagBVY (Datum pristupa: 09.08.2024.)
12. Hung, A., Parker, A. M., Yoong, J., (2009) Defining and measuring financial literacy. SSRN Electronic Journal. Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1498674# (Datum pristupa: 16.05.2024.)
13. Huston, S. (2009). *Measuring financial literacy*. Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1945216 (Datum pristupa: 06.06.2024.)
14. Ivanov, M., Barbić, D., & Lučić, A. (2017). *Moj novac, moja budućnost*. Dostupno na: <https://www.stedopis.hr/wp-content/uploads/2016/06/Moj-novac-moja-budu%C4%87nost.pdf> (Datum pristupa: 24.07.2024.)
15. Ivanov, M. (2015). Osobne financije: nastavni tekst predavanja za studente. Dostupno na: <https://www.scribd.com/document/353742819/Ivanov-osobne-Financije-nastavni-Tekst-Predavanja-Za-Studente-2017> (Datum pristupa: 01.08.2024.)
16. Jurković, P. (2002). *Javne financije*. Zagreb.
17. Klačmer Čalopa, M. (2023). *Osobne financije*. Dostupno na: <https://nastava.foi.hr/course/128673> (Datum pristupa: 22.05.2024.)

18. Lawson, C. (2021). *What Personal Development Goals Are Related To Finances?* Dostupno na: <https://www.goalry.com/blog/personal-development-goals-related-to-finances> (Datum pristupa: 06.08.2024.)
19. Lončar, I., & Golemac, Z. (2015). *Važnost ekonomskog obrazovanja za unapređenje financijskog znanja.* Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/141101> (Datum pristupa: 14.05.2024.)
20. Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007). *Financial Literacy and Retirement Planning.* Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1095869 (Datum pristupa: 27.07.2024.)
21. Mason, C., & Wilson, R. (2000). *Conceptualizing financial literacy.* Dostupno na: https://repository.lboro.ac.uk/articles/preprint/Conceptualising_financial_literacy/9494978?file=17121350 (Datum pristupa: 26.05.2024.)
22. Matić, B., Serdarušić, H., & Vretenar Cobović, M. (2016). *Croatian Student workforce: Financial impact and experience.* Dostupno na: <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/640333> (Datum pristupa: 05.06.2024.)
23. Moschis, G. (1985). *The Role of Family Communication in Consumer Socialization of Children and Adolescents.* Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/2489216> (Datum pristupa: 20.07.2024.)
24. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Financijska pismenost potrošača. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/financijska-trzista-i-financijska-pismenost/financijska-pismenost-potrosaca/financijska-pismenost-potrosaca-novosti/3258> (Datum pristupa: 01.07.2024.)
25. Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026.godine. NN 68/21 (Datum pristupa: 01.07.2024.)
26. Nikolić, N., & Pečarić, M. (2012). *Uvod u financije.* Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu.

27. OECD. (2015). *Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy*. Dostupno na: <https://www.oecd.org/en/topics/financial-education.html> (Datum pristupa: 19.08.2024.)
28. Opoku, A. (2015). *Financial literacy among Senior High School Students*. Dostupno na: <https://www.scribd.com/document/372259858/Armstrong-Opoku> (Datum pristupa: 29.04.2024.)
29. Pero, J. (2002). *Javne financije*. Zagreb.
30. Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju na temelju socio-ekonomskog statusa. NN 114/23
31. Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava studenata na državnu stipendiju u STEM područjima znanosti. NN 70/23
32. Pritchard, M., Myers, B., & Cassidy, D. (1989). *Factors associated with adolescent saving and spending patterns*. Dostupno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/2801291/> (Datum pristupa: 06.07.2024.)
33. Remund, D. (2010). *Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy*. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1745-6606.2010.01169.x> (Datum pristupa: 08.08.2024.)
34. Sakar, V. (2011). *Upravljanje novcem u malom prstu*. Zagreb: Školska knjiga.
35. Santini, G., & Bebek, S. (2005). *Vodič za razumijevanje osobnih financija*. Zagreb: RIFIN d.o.o.
36. Servon, L., & Kaestner, R. (2008). *Consumer Financial Literacy and the Impact of Online Banking on the Financial Behavior of Lower-Income Bank Customers*. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1745-6606.2008.00108.x> (Datum pristupa: 25.05.2024.)

37. Škreblin Kirbiš, I., Vehovec, M., & Galić, Z. (2016). *Relationship between Financial Satisfaction and Financial Literacy*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/183932> (Datum pristupa: 16.06.2024.)
38. The American College, New York Life, Center for Retirement Income. (2017). Dostupno na: <https://www.theamericancollege.edu/centers-of-excellence/center-for-retirement-income> (Datum pristupa: 20.04.2024.)
39. Vidučić, L. (2012). *Financijski menadžment*. Zagreb: RRiF.
40. Vukičević, M., & Odošević, S. (2011). *Osnove financija*. Zaprješić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje "Baltazar Adam Krčelić".
41. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. NN 70/15, 127/17, 33/23.
42. Zakon o porezu na dohodak. NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23.
43. Zakona o protuminskom djelovanju. NN 110/15, 118/18, 98/19, 114/22, 59/23.
44. Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. NN 19/22.
45. Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata. NN 77/92, 58/93, 76/94, 108/95, 82/01, 103/03, 148/13, 98/19.
46. Webb, N. (2021). *How do personal values affect financial decisions?* Dostupno na: <https://www.spaceship.com.au/learn/how-do-personal-values-affect-financial-decisions/> (Datum pristupa: 06.07.2024.)

Izjava o autorstvu

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

Bana Josipa Jelačića 22/a, Čakovec

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, internetskih i drugih izvora) bez pravilnog citiranja. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom i nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MARTINA SVETEC (ime i prezime studenta) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog rada pod naslovom OSOBNE FINACIJE STUDENATA

te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

Svetec

(vlastoručni potpis)

Popis grafikona

<i>Grafikon 1. Prikaz ispitanika po spolu.....</i>	22
<i>Grafikon 2. Dob ispitanika.....</i>	22
<i>Grafikon 3. Godina studija</i>	23
<i>Grafikon 4. Vrsta studenata prema statusu.....</i>	23
<i>Grafikon 5. Izvori prihoda</i>	24
<i>Grafikon 6. Trošenje novaca.....</i>	24
<i>Grafikon 7. Praćenje bankovnog računa</i>	25
<i>Grafikon 8. Kontrola financija.....</i>	25
<i>Grafikon 9. Znanje o osobnim financijama.....</i>	26
<i>Grafikon 10. Utjecaj obitelji na financije</i>	26
<i>Grafikon 11. Razina financijske pismenosti</i>	27
<i>Grafikon 12. Sklonost planiranja financijskih troškova.....</i>	27
<i>Grafikon 13. Prepreke u upravljanju financijama</i>	28
<i>Grafikon 14. Financijska podrška.....</i>	28

Popis slika

<i>Slika 1. Proces financijskog planiranja</i>	7
<i>Slika 2. SMART metoda određivanja ciljeva.....</i>	8
<i>Slika 3. Logičke veze između komponenti financijske pismenosti</i>	15
<i>Slika 4. Komponente financijske pismenosti po zemljama</i>	19

Popis tablica

<i>Tablica 1. Usporedba istraživanja financijske pismenosti potrošača</i>	18
<i>Tablica 2. Aktivnosti članova Operativne radne grupe.....</i>	20